

Використана література

1. Гукасьян, Г.М. Економічна теорія: проблеми „нової економіки” [Текст] / Г.М. Гукасьян // Генезис науки. Неоінституціоналізм. Теорія глобалізації. 2-е вид. – Спб.: Пітер, 2003. – С. 27 – 50.
2. Ядгаров, Я.С. История экономических учений [Текст] / Я.С. Ядгаров. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 480с.
3. Гриценко, А.А. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований [Текст] / А.А. Гриценко. – К.: Форт, 2008. – 928 с.
4. Дементьев, В.В. Власть: экономический анализ. Основы экономической теории власти [Текст] / В.В. Дементьев. – Донецк: Каштан, 2005. – С. 170 – 171.
5. Іващенко, О. Новий інституціоналізм в економічній соціології: теоретичні підвалини дослідницьких можливостей [Текст] / О. Іващенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 1. – С. 110 – 136.
6. Полтерович, В.М. Економічна реформа 1992: битва уряду з трудовими колективами [Текст] / В.М. Полтерович // Економіка і математичні методи. – 1993. – Т. 29. – Вип. 4. – С. 3 – 17.
7. Полтерович, В.М. Інституційні пастки й економічні реформи [Текст] / В.М. Полтерович // Економіка і математичні методи, 1999. – Т. 35. – Вип. 2. – С. 3 – 20.
8. Полтерович, В.М. Перерозподільна активність та трансформаційний спад [Текст] / В.М. Полтерович // Праці IV наукового семінару «Еволюційна економіка: єдність і протиріччя теорії і практики» / За ред. В.І. Маєвського. – М., 2001. – 360 с.
9. Попов, В. Сильные институты важнее быстрых реформ [Текст] / В. Попов // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – С. 56 – 70.
10. Чаусовский, А. Формальное и неформальное в экономике [Текст] / А. Чаусовский. – Донецк: Каштан, 2001. – С. 73 – 74, 81.
11. Кирдина, С.Г. Институциональные матрицы и развитие России [Текст] / С.Г. Кирдина. – М.: ТЕИС, 2000. – С. 115.
12. Институциональная экономика [Текст]; под общ. ред. А. Олейника. – М., 2005. – С. 260, 288.
13. Тамбовцев, В.Л. Основы институционального проектирования [Текст] / В.Л. Тамбовцев. – М.: ИНФРА-М, 2005. – С. 509 – 518.
14. Эрроу, К. Возможности та межі ринку як механізму розподілу ресурсів [Текст] / К. Эрроу // THESIS. – 1993. – Т. 1. – № 2. – С. 53 – 68.
15. Коуз, Р. Природа фірми / Р. Коуз // Фірма, ринок і право; пер з англ. – М.: Справа, 1993. – С. 33 – 53.
16. Архієреїв, С.І. Трансакційна архітектура [Текст] / С.І. Архієреїв // Економічна теорія. – 2004. – № 1. – С. 69 – 83.
17. Статистичний збірник «Таблиця витрати-випуск України за 2012 рік в цінах споживачів». – К.: Державний комітет статистики України, 2015. – 51 с.
18. Palermo, G. Economic Power and the Firm in New Institutional Economic: Two Conflicting Problems // Journal of Economic Issues. – 2000. – Vol. XXXIV. – No. 3, September. – P. 573 – 601.
19. Knight, J. Institutions and Social Conflict. – New York: Cambridge University Press, 1992. – 234 p.

Отримано 4.11.2015

УДК 911.37

Галина ЗАВАРІКА

РОЗВИТОК КРАЇН У ПОСТКОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Резюме. Розглянуто питання розвитку територій у постконфліктний період. Значна увага приділена міжнародним документам, які стосуються вирішення постконфліктних ситуацій. Зокрема, ООН останнім часом приділяє багато уваги гострим проблемам, визначеним ситуаціями перехідного періоду. Конфліктні ситуації призводять до зупинки або зниження темпів розвитку всіх галузей економіки країни.

UNWTO виражає стурбованість щодо стану розвитку туризму деяких країн в умовах політичної нестабільності, і, як наслідок цього, посилення загрози особистої безпеки туристів. Ситуації перехідного періоду становлять специфічні виклики організаціям розвитку й гуманітарним

організаціям щодо цілей, які вони повинні переслідувати, і їхнього принципу роботи. На постконфліктних територіях спостерігається низка проблем: великомасштабні переміщення, залишені землі й проблеми в забезпеченні житлом, незаконна окупація. Одним із можливих шляхів подолання наслідків постконфліктних ситуацій є боротьба з безробіттям, оскільки саме безробітну людину легко втягнути в будь-який конфлікт. Серед галузей економіки, при вирішенні означених ситуацій фахівці віддають перевагу будівельній, та вважають, що саме з цієї галузі потрібно починати відновлювання території.

Ключові слова: постконфліктна ситуація, постконфліктний період, перехідний період, нестабільність, безпека, населення.

Halyna ZAVARIKA

DEVELOPMENT OF COUNTRIES IN POST-CONFLICT SITUATIONS

Summary. *The problems of development of territories in post-conflict period are discussed in this article. The author focuses on international instruments to resolve post-conflict situations. In particular, the United Nations has recently paid much attention to the acute problems of defined situations of transition. Conflict situations lead to stopping or to the slowdown in the development of all sectors of the economy.*

So, UNWTO expresses concern about the state of development of tourism in some countries in terms of political instability, and as a consequence, increasing threats to personal security of tourists. Situations of transition constitute the specific challenges of development agencies and humanitarian organizations concerning their objectives and their principle of operation. A lot of problems are observed in post-conflict territories: large-scale displacement, abandoned land and housing problems, illegal occupation. One possible way to overcome the effects of post-conflict situations is to combat unemployment because the unemployed person is easy to be drawn into any conflict.

In dealing with these situations, among sectors of the economy the experts prefer the construction sector and believe that it will be the starting point of the restoration of the territory.

Key words: *post-conflict situation, post-conflict period, transition period, instability, security, population.*

Постановка проблеми. Останнім часом світ охопила хвиля конфліктів різного рівня. На жаль, це лихо не обійшло Україну. Наша країна зіткнулася з новими, нетиповими проблемами, тому потрібне докладне дослідження досвіду виходу з постконфліктного стану іншими країнами світу.

Як вважають деякі фахівці з цього питання, постконфліктне відновлення не завжди успішне. 40 відсотків усіх постконфліктних ситуацій упродовж десятиліття поверталися до стадії конфлікту. Постконфліктне економічне відродження – це повільний процес. В економіці не існує швидких процесів, хіба що занепад. Це вдається досить швидко. А відновлювати потрібно все, головним чином населення, яке зіткнулося з загрозою для свого життя та є постраждалим у результаті конфлікту. Тому досліджуване питання є вельми актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему досліджували переважно зарубіжні вчені: політологи, економісти, соціологи, психологи, географи, країнознавці. Міжнародні організації приділяють багато уваги цим питанням, але поради носять загальний характер та не враховують специфіки окремих країн. Пол Кольєр, дослідивши досвід відновлення деяких країн після конфлікту, вважає, що ці країни зробили багато помилок на шляху до миру. Що не може бути одного єдиного рецепта для будь-якої країни. Потрібен комплексний підхід до кожної окремої ситуації. Українські вчені тільки починають вивчати це питання, що пов'язано, вочевидь, з неактуальністю для нашої країни таких проблем. Хіба що політологам та країнознавцям було цікаве аке дослідження. І.А. Савченко дослідив питання впливу військових дій та тероризму на міжнародний туризм. Питання ж розвитку країни у постконфліктний період не досліджувалося.

Мета статті полягає в дослідженні закордонного досвіду виходу з постконфліктних ситуацій.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні уже досягнута міжнародна згода між країнами ОЕСР, яка полягає в тому, що розвиток, включаючи реформу сектора безпеки, не може відбуватися без безпеки й стабільності. Щодо цього, Комітет зі сприяння розвитку ОЕСР використовує поняття «структурна стабільність», що «охоплює взаємно зміцнювальні дії соціального миру, формування поваги до верховенства права й прав людини, соціального й економічного розвитку. Це поняття підтримане динамічними й представницькими політичними структурами, включаючи системи відповідальної безпеки, здатні до керівних змін і вирішень суперечок мирним шляхом» [4].

Існує зростаюча стурбованість у міжнародному співтоваристві щодо взаємозалежності між безпекою й розвитком, що було відображено в доповіді Генерального секретаря ООН In Larger Freedom, де він заявляє: «Обов'язковими для виконання є не тільки розвиток, безпека й права людини, але й їхня взаємодія й взаємозусилля. ... Відповідно, ми не будемо насолоджуватися розвитком без безпеки, ми не будемо насолоджуватися безпекою без розвитку, і ми не будемо насолоджуватися нічим без поваги прав людини» [4].

Це положення особливо доречне для ситуацій перехідного періоду, особливості яких ми зараз розглянемо.

Останнім часом ООН приділяє багато уваги гострим проблемам, визначеними ситуаціями перехідного періоду. Спільна група розвитку ООН (UNDG – ГРООН) / Робоча група Виконавчого комітету з гуманітарних питань (ECHA) вперше опублікувала свою доповідь у лютому 2004 року.

Експерти групи визначили перехідний період як «період кризи, коли зовнішня допомога є найбільш важливою для підтримки або підкріплення все ще неміцного перемир'я або мирних процесів, допомагає створити умови для політичної стабільності, безпеки, неупередженості й соціальної справедливості» [4].

Термін «ситуація перехідного періоду» не синонімічний терміну «постконфліктна ситуація». Практично у їхній інтерпретації закладені однакові факти, але запропоновані їх різні оцінки. А саме: термін «постконфліктна ситуація» припускає можливість виділення різних фаз конфлікту й наявність лінійної прогресії від конфлікту до миру. Робоча група ГРООН/ЕЧА з проблем перехідного періоду визначає суть перехідного періоду так: «Тоді, як у минулому процесі перехідного періоду в значній мірі розцінювалися як послідовні або безперервні від полегшення ситуації до розвитку або навіть від конфлікту до миру, то тепер усе більш визнано, що ці аспекти існують одночасно, на змінних рівнях інтенсивності, схильності до зворотного руху» [4].

Перехід повинен розглядатися як процес, за допомогою якого будь-який конфлікт у суспільстві поступово вирішується через структурні реформи й зміни, а демократичні способи управління представлені так, щоб заохочувати діалог і дозволяти ненасильницьку зміну. У деяких випадках, особливо у низці південно-східних європейських країн, цей перехід звернений до демократичного й соціально-економічного аспектів безпеки.

Проте потрібно відзначити, що масштаб поняття перехідного періоду не отримав одностайної підтримки. Наприклад, Група 77 (G77) критикувала його за те, що до його сфери не ввійшли постстихийні ситуації. Ці обговорення допомогли висуванню на перший план спірної природи поняття, торкнувшись питань політичної стабільності, а також делікатне питання державного суверенітету.

Ситуації перехідного періоду становлять специфічні виклики організаціям розвитку й гуманітарним організаціям щодо цілей, які вони повинні переслідувати, і їхнього принципу роботи. Одним із таких викликів є практична «прогалина» у фінансуванні, що іноді виникає на перехідних етапах полегшення конфлікту й розроблення перехідного періоду. У мандаті робочої групи ООН, згаданій вище, підкреслюється особлива потреба в тому, щоб система ООН «розглянула прогалину у фінансуванні й стратегічному плануванні між діяльністю періоду полегшення й періоду розвитку в контексті стихійних лих і складних надзвичайних ситуацій» [4]. Цей опис стосується періоду між закінченням гуманітарних дій і початком розвитку. В умовах нестійкого миру наявність такої прогалини може підірвати процеси перехідного періоду.

Конфліктні ситуації призводять до зупинки, або зниження темпів розвитку всіх галузей економіки країни. UNWTO виражає стурбованість щодо стану розвитку туризму деяких країн в умовах політичної нестабільності, і, як наслідок цього, посилення загрози особистої безпеки туристів. Експерти UNWTO виділили три види дестабілізації індустрії туризму через політичні причини, що становлять загрозу для особистої безпеки туристів.

По-перше, це глобальна тривала дестабілізація, спричинена військовими діями або безперервними терористичними актами. Прикладами можуть слугувати такі території, як Ліван, Північна Ірландія, Шрі-Ланка, Уганда, Алжир, Афганістан, республіки колишньої Югославії, Ірак, Ізраїль.

Військові конфлікти здатні в короткий час знищити розвинену індустрію туризму, як це відбулося в колишній Югославії та Іраку. Цьому можуть сприяти й інші екстремальні обставини, такі, як ворожа пропаганда або короточасна політична криза. Туристична інфраструктура в республіках колишньої Югославії була однією із найбільш розвинених у Європі. Громадянська війна, яка тривала 5 років, нанесла величезні втрати індустрії туризму Хорватії, Сербії, Чорногорії, Боснії та Герцеговини. Відбулося різке скорочення обсягів туристичних потоків, а також їхнє переорієнтування з європейського Середземномор'я в інші регіони світу.

По-друге, негативно впливає на розвиток туристичної та готельної індустрії постійна напруженість і невизначеність у туристичних маршрутах. Сплески насильства, релігійного екстремізму, що проявилися в Єгипті, Індії, Ізраїлі, Ямайці, Кенії, Перу, ПАР, Філіппінах або Туреччині, здатні призвести до дестабілізації та перерозподілу туристичних потоків на користь більш спокійних країн.

І, по-третє, навіть одиничні випадки тероризму, короточасні безладдя здатні призвести до дестабілізації туризму, як це мало місце під час неспокоїв у Китаї, Франції, Японії, Великобританії.

Часто туристичні потоки до Близького Сходу зменшуються у зв'язку зі спалахами насильства в регіоні. Так само зменшуються вони й в інших «гарячих точках», у місцях здійснення терактів. Чимало туристів у ХХІ ст. вже стали жертвами терористичних угруповань. У 2002 р. на о. Балі терористи ісламського угруповання «Джемаа Ісламія» в результаті одного з нападів вбили 202 туристи, чим викликали побоювання серед тих, хто відпочивав чи планував відпочинок у індонезійському регіоні. Зменшилася кількість туристичних прибуттів у 2002 р. в Тунісі внаслідок терористичної атаки, коли в синагозі на о. Джерба загинула 21 людина, у тому числі 14 німецьких туристів [3].

Важливим аспектом є також соціально-психологічний, оскільки відновлення й реконструкція після конфлікту не тільки обмежені як існуючим правовим, так і суспільним устроєм. Дії гуманітарних організацій можуть допомогти створити довіру між ворогуючими об'єднаннями й полегшити процес узгодження. Дії гуманітарних

організацій у цій галузі досить різноманітні, існує ряд прикладів, що ілюструють даний пункт.

Київський інститут соціології в червні 2015 року провів опитування мешканців міст Донецької та Луганської областей методом телефонного інтерв'ю стосовно потреб гуманітарного характеру. Загально відомо, що війна й процес переселення є кризовим станом для людини. Дуже важливими є задоволення базових потреб людини в їжі, безпеці, житлі.

У процесі дослідження було виявлено, що ці потреби не задоволені. Люди почали звертатися до лікарів зі скаргами на порушення сну та апетиту, тривогу, страх. Більш як 90% опитаних мають психологічні симптоми, які пов'язані з військовими діями. Цілком можливо, що в регіоні зросте кількість населення, яке страждає на алкоголізм.

З одного боку, проекти фізичної реконструкції можуть мати позитивний соціальний ефект, якщо створюють нове пояснення й можливості співробітництва між об'єднаннями. Недавні прагнення ООН ґрунтувалися на позитивній командній роботі й соціальному ефекті спорту та туризму для сприяння миротворення.

Інші дії підтримують примирення й психологічне благополуччя населення. Зокрема, було визнано, що почуття горя й помсти підживлюють конфлікти із застосуванням сили. Діяльність, що сприяє спрямуванню процесів розчарування й почуттів гніву та помсти до конструктивних дій, сприяє миротворчому процесу. У Міжнародного комітету Червоного Хреста є мандат, за допомогою якого він прагне возз'єднати членів родин, які втратили один одного. Возз'єднані родини можуть краще перебороти травму після збройного конфлікту. Так само Міжнародний комітет Червоного Хреста передає повідомлення Червоного Хреста від військовополонених і затриманих їхнім родинам і друзям. Багато гуманітарних організацій включають психологічний елемент у свої дії й надають рекомендації повнолітнім і дітям, на яких вплинув конфлікт і відповідні події, що травмують. Усі ці дії закладають основу для примирення, миротворення й, в остаточному підсумку, для успішної реформи сектора безпеки.

Не вирішені проблеми розселення, землі й майнові проблеми – чудовий приклад таких недоліків. На постконфліктних територіях спостерігається низка проблем: великомасштабні переміщення, залишені землі й проблеми в забезпеченні житлом, незаконна окупація.

Простіше кажучи, суперечки НЛР мають реальну здатність наразити на небезпеку цілі постконфліктні миротворення, що полягають в національному примиренні й життєздатному економічному та соціальному розвитку. Дотепер суперечки про розселення, землю й власність вирішуються на основі спеціальної бази, особливо з боку Управління Верховного комісаріату ООН у справах біженців і Програми ООН по населених пунктах. Ці суперечки не враховані належним чином у постконфліктних стратегіях зі встановлення верховенства права. Крім великомасштабних процесів відновлення, найбільш сумними прикладами, здійснення яких є Боснія, Герцеговина й Косово, програмам з поліпшення доступу до НЛР і безпечного терміну перебування не були віддані пріоритети, яких вони заслуговують, що мало пагубний вплив.

Східний Тимор – драматичний приклад наслідків спеціальних підходів до довготермінових проблем землі, власності й розселення. Як стверджує один з експертів, «фактично не було ніякої запланованої політичної відповіді на відносно передбачуваний результат при розміщенні потерпілих від зруйнованого майна, масового повернення людей і швидкого притоку добре оплачуваного міжнародного персоналу». У той час, як були вжиті невідкладні заходи з тимчасового асигнування

державної й нічийної власності, відсутність самоврядування й конкретних вимог земельних комісій призвела до юридичної непевності в питаннях тимчасового розподілу й сприяла збільшенню конкуруючих вимог і соціальному занепокоєнню. В Афганістані, для якого також актуальні земельні проблеми, у специфічних умовах безземелля й конфліктів навколо розподілу пасовищ, планомірні тривалі підходи виявилися зовсім недостатніми. Був створений суд із земельних питань, але його обмежені можливості в захисті прав роблять його конституційно сумнівним, а його діяльність зосередилася до теперішнього часу на вимогах багатих жителів, що повернулися. Тому захисники й експерти рекомендували творцям і планувальникам політики ґрунтовніше підійти до питання взаємозв'язку між поверненням біженців, їхнім розміщенням і землеуправлінням, виробити складні стратегії земельної політики й політики розселення в миротворчому контексті, розробити посилену інституціональну координацію серед міжнародних суб'єктів. Підсумовуючи всі перераховані тенденції, ООН повинна розглянути прийняття заснованих на правах стратегій PLH як частину своєї постконфліктної миротворчої діяльності й, що особливо важливо, включати такі дії в мандат Миротворчої комісії ООН або іншого органу, уповноваженого здійснювати пост конфліктну миротворчість. Принаймні, PLH повинен бути активніше залучений у планування, виконання й упорядкування миротворчої діяльності, вжитої агентствами ООН, включаючи ПРООН Управління Верховного комісаріату ООН у справах біженців, Програми ООН по населених пунктах або Продовольчій і сільськогосподарській організації ООН (FAO) [4].

На жаль, такі ж проблеми стосуються сьогодні й нашої країни. Майже 8 000 людей втратили свої життя на сході України з середини квітня 2014 року, як сказав Верховний комісар ООН з прав людини Зейд Раад Аль-Хусейн 8 вересня 2015 року під час презентації 11-ої доповіді Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні [4].

«Обстріли населених пунктів по обидві сторони лінії зіткнення призвели до тривожного збільшення жертв серед цивільного населення протягом останніх трьох місяців. Необхідно вжити додаткових заходів для захисту цивільного населення та повного припинення бойових дій відповідно до лютневої угоди про припинення вогню», – сказав Зейд [4].

У доповіді, яка охоплює період з 16 травня до 15 серпня 2015 року, відзначається, що кількість жертв серед цивільного населення збільшилася більше, ніж вдвічі порівняно з трьома попередніми місяцями: 105 людей було вбито та 308 отримали поранення порівняно з 60 вбитими та 102 пораненими між 16 лютого та 15 травня.

З початку конфлікту на сході України в середині квітня 2014 року, щонайменше 7 962 людей (включаючи Збройні сили України, цивільних осіб та членів озброєних груп) були вбиті, та щонайменше 17 811 – поранені, – заявив Верховний комісар, цитуючи останні доступні дані [4].

Цивільні особи, які проживають на території, охопленій конфліктом, зокрема поблизу лінії зіткнення, несуть всю тяжкість збройного конфлікту, щоденно стикаючись з невизначеністю та труднощами. Їхнє загальне становище погіршується, зокрема щодо доступу до їжі та води, що викликає особливе занепокоєння з наближенням зими.

В доповіді ООН також зазначається, що не зважаючи на створення веб-порталу для подачі заявок і отримання дозволів онлайн, Тимчасовий порядок, затверджений Урядом України, продовжує суворо обмежувати свободу пересування. Через довгі черги на пунктах пропуску, протягом тривалого часу люди змушені залишатися в

зонах, де вони наражаються на ризик обстрілів, або шукати альтернативні шляхи, які можуть бути замінені або містити вибухонебезпечні пережитки війни [4].

Пол Кольєр вважає, що одним із головних шляхів подолання постконфліктної ситуації є створення робочих місць. Насамперед для молодих чоловіків. Постконфліктні ситуації так часто повертаються до стадії конфлікту тому, що обурилися молоді чоловіки. А чому вони обурилися? Бо не мають, що робити. Тому нам потрібен процес створення робочих місць для звичайних молодих чоловіків, і то швидко. Однак створити нові місця у приватному секторі теж непросто, бо будь-яка діяльність, відкрита для міжнародної торгівлі, буде не конкурентноздатною у постконфліктній ситуації. У такому середовищі важко налагодити виробництво на експорт.

Існує одна галузь, де можна створити багато робочих місць. Так чи інакше, у постконфліктному становищі розвивати цю галузь – раціонально. Це – сфера будівництва. Сфера будівництва, вочевидь, відіграє ключову роль у відбудові. Але зазвичай під час конфлікту вона занепадає. У пору конфлікту люди все руйнують. Ніхто нічого не буде. Тому ця галузь сходить нанівець. А коли ви спробуєте відродити її, бо ж вона зовсім занепадає, ви стикаєтеся з низкою проблем. Ціни підскочили, а корумповані політики хочуть отримати свою частку з галузі, яка не створює нових робочих місць. Отож, одне з найважливіших завдань – подолати перешкоди на шляху відновлення будівничої галузі.

Про які перешкоди йдеться? Подумайте, що треба зробити, щоб успішно збудувати якусь споруду, залучивши десятки працівників. Спершу потрібен доступ до земельної ділянки. Часто законодавство перестає працювати, і ви не можете навіть отримати доступу до ділянки. По-друге, потрібні вміння, звичайнісінькі вміння у будівничій галузі. У постконфліктних ситуаціях ми потребуємо не тільки «Лікарів без кордонів», а й «Мулярів без кордонів», які б навчили нових майстрів. Нам потрібні фірми. А вони закрилися. Тому треба підтримувати розвиток місцевих фірм. Тоді ми не лише отримаємо робочі місця, а й поліпшення громадської інфраструктури, її відновлення [5].

Висновки. Приділяючи більше уваги розглянутим проблемам, програми агентств ООН і відділи, залучені до сфери діяльності верховенства права, були б у стані безпосередньо реагувати на критичні зауваження, висунуті багатьма країнами, які відзначають, що обговорення ООН занадто пристосовані до вузької галузі безпеки, що шкодить соціально-економічному розвитку.

Подальші зусилля для послідовнішого розгляду захисту соціальних й економічних прав, наприклад, за допомогою підтримки політики верховенства права у сферах розселення, земельних питань і майнових проблем, могли б сприяти більш позитивному сприйняттю реформ зі встановлення верховенства права країнами, що розвиваються, і, щонайбільше важливо, населенням постконфліктних країн.

Потрібно негайно залучати фахівців усіх сфер до дослідження зазначеної проблематики та активно діяти в напрямі вирішення постконфліктної ситуації.

Conclusion. Paying more attention to the discussed problems, the UN agencies programs and departments acting in the scope of rule of law could have responded directly to the criticism, put forward by many countries, which stress that the discussions of the UN are adapted only to the narrow area of security, resulting in deterioration of a socio-economic development.

Further efforts to consider the protection of social and economic rights more consistently with support of the rule of law policy in the sphere of resettlement, land and property issues could contribute to a more positive perception of the reforms on establishing the rule of law by the developing countries, and, most importantly, by the population of post-conflict countries.

It is urgent to involve professionals of all spheres in the study of this problem and active work to regulate the post-conflict situation.

Використана література

1. Безпека туристичних подорожей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studru/turism/bezpeka-turistichnih-podorozhej/376725-1194447-page3.html>
2. Завіруха, Г.В. Релігійний екстремізм і феномен тероризму в сучасному світі / Г.В. Завіруха [Електронний ресурс] // Збірник праць за результатами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Соціум. Наука. Культура». – Режим доступу: <http://intkonf.org/zaviruha-g-v-religijniyekstremizm-i-fenomen-terorizmu-v-suchasnomu-sviti>
3. Офіційний веб-сайт Всесвітньої організації туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.world-tourism.org>
4. Офіційний веб-сайт Організації об'єднаних націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/index>
5. Пол Кольєр. Нові правила відбудови зруйнованої держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ted.com/talks/paul_collier_s_new_rules_for_rebuilding_a_broken_nation/transcript?language=uk

Отримано 9.11.2015